

کوزه های شکسته!

چرا کوزه گر از کوزه شکسته آب می خورد؟

این ضرب المثل در زبان فارسی یکی از عبارات های کاربردی است و به این معنی است که شخص کوزه گر که خود صاحب هنری چون کوزه گری است بنا به دلایلی بهره ای از کار و زحمت خود نمی برد.

کمی تأمل می کنیم! شاید ما هم مشاهداتی از این دست داشته باشیم!

چرا در برخی موارد شخصی که عمری را صرف تربیت انسانها می کند مبتلای به فرزندانی می شود که گویی بهره ای از تربیت نبرده اند؟ چرا گاهی یک استاد اخلاق، فرزندی دارد که گویی بهره ای از نیکویی های گفتاری و رفتاری پدر و مادر ندارد؟ چرا گاهی یک مشاور یا روانشناس که زندگی های بسیاری را سامان می دهد، گرفتار به همسر نا اهلی می شود که نظام زندگی اش را آشفته می سازد؟ چرا گاهی یک معلم دینی و احکام، دختری دارد که به هیچ استدلالی حاضر به پذیرش حجاب مطلوب نمی شود؟ چرا گاهی یک مسؤول پر تلاش و با اخلاص، بیشترین ضربه را از کج دستی نزدیک ترین عزیزانش می خورد؟ چرا گاهی مدیر یک مدرسه یا یک معلم خبیر، فرزندانی دارد که با زحمت زیاد دیپلم می گیرند و اساساً راه علم را نمی پیمایند؟ چرا گاهی یک پزشک منظم و دقیق، با دُرْدانه ای زندگی می کند که با بی نظمی اش روان پدر را می ساید و با بی برنامهگی اش خانواده را به مخاطره می اندازد؟

چرا کوزه گر از کوزه شکسته آب می خورد؟ ...

یادم هست زمانی که یکی از متخصصین تراز اول قلب، بر اثر سکته ی قلبی در پشت فرمان ماشینش و در خیابان درگذشته بود، برای همگان نقل مجلس شده بود که یک جراح قلب با سکته ی قلبی جان داده است!

من برای این قبیل رخ داد ها که کم هم نیست چند دلیل یافته ام!

۱. شماتت یا سرزنش

«شماتت» به معنای «دشمن شاد» شدن است؛ یعنی اگر بلیه ای به کسی برسد که دشمن او به سبب رسیدن آن بلیه شاد شود، این شادی دشمن را نوعی سرزنش گری و سرکوفت می گویند.^۱

از امیر المؤمنین علیه السلام چنین روایت شده است که: مَنْ عَيَّرَ بِشَيْءٍ بَلِيَّ بِهِ. هر کس به چیزی سرزنش کند، خودش به آن گرفتار شود.^۲ گاهی یکی از اتفاقاتی که خواسته یا ناخواسته رخ می دهد این است که فرد مورد نظر که اکنون تصویر یک کوزه گر، استاد اخلاق، مشاور، مدیر و مانند آن را در ذهن ما تداعی می کند در میان سخنان و راهنمایی هایش که ظاهراً در حال کمک به دیگران است دچار سرزنش کردن می شود. بچه ای که درس نمی خواند را سرزنش کرده و سرکوفت می زند، بی برنامه‌گی یک دانشجو را سرزنش می کند، رفتارهای غلط یک خانواده را سرزنش می کند، کوزه های شکسته ی یک عده ای را سرزنش می کند و ... مبتلا می شود! گاهی نیتش هم خیر بوده و قصد اصلاح داشته، اما نظام تکوینی عالم اینگونه طراحی شده که اگر مؤمنی را به مطلبی سرزنش کنیم، مبتلا می شویم!

در روایتی صحیح السند در کافی از رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نقل شده که فرمودند: مَنْ عَيَّرَ مُؤْمِنًا بِشَيْءٍ، لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرْكَبَهُ. هر کس مؤمنی را به چیزی سرزنش کند، نمی میرد تا آن که خودش مرتکب آن شود.^۳ اینها روایاتی عجیب و تنبه بر انگیزی است!

نباید سرزنش کردن بر اینان

که راه حکم یزدان بست نتوان

^۱ - کتاب العین: الشماتة: فرح العدو ببلية تنزل بمعادية.

در دعا هست که: فَلَا تُشْمِتْ بِي الْأَعْدَاءَ: پس مرا دشمن شاد مکن.

^۲ - غرر الحکم، تمیمی آمدی، ح ۷۸۵۹

^۳ - الکافی، شیخ کلینی، ج ۲، ص ۳۵۶، ح ۲

۲. آزمون دشوار

اگر در مغازه ی یک آینه ساز کوزه ای شکسته یافت شود برای دیگران موجب حیرت و توجه نمی شود! اگر یک استاد فیزیک که فقط وجهه ی علمی دارد فرزندی داشته باشد که رفتارهای اخلاقی بایسته ندارد مردم را چندان عجیب نمی نماید در حالی که اگر برای همان استاد فرزندی باشد که هر ساله در درس فیزیکش دچار مشکل شود برای همگان سوال می شود!

اگر همسر یک مشاور خانواده او را ترک کند، اساساً مردم از علت آن سوال نمی پرسند، بلکه کوزه ی شکسته را برای این کوزه گر قبیح می شمرند! اگر یک روحانی فرزندی داشته باشد که اهل نماز نباشد برای دیگران تأثیر مادر و مدرسه و دوستان و اختیار خود این فرزند مورد پرسش نیست، بلکه جایگاه این روحانی مورد خدشه وارد می شود! و این یعنی یک امتحان بزرگ برای او! رسول الله صلی الله علیه و آله می فرمایند: **إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدَبٌ، وَلِلْمُؤْمِنِ امْتِحَانٌ، وَلِلْأَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ، وَلِلْأَوْلِيَاءِ كَرَامَةٌ.** بلا برای ستمگر، (وسیله ی) ادب، و برای مؤمن آزمون، و برای پیامبران درجه، و برای اولیا کرامت است.^۴

منم که دیده به دیدار دوست کردم باز

چه شکر گویمت، ای کارساز بنده نواز

نیازمند بلا گو رخ از غبار مشوی

که کیمیای مُراد است، خاکِ کوی نیاز

ز مشکلات طریقت عنان متاب ای دل

که مردِ راه نیندیشد از نشیب و فراز

^۴ - جامع الأخبار: ص ۳۱۰ ح ۸۵۲، بحار الأنوار: ج ۸۱ ص ۱۹۸ ح ۵۵

۳. خطای در توجه

گاهی علت شکسته شدن کوزه ی کوزه گر آن است که تمام توجهش را به کوزه های مردم داده است! امام جماعتی که همه ی زندگی اش وقف مشکلات مردم محله است، همچون خیری است که همه ی سرمایه ی زندگی اش را در صندوق قرض الحسنه گذاشته و فرزندان و نزدیکانش در سختی زندگی می کنند: **وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَ لَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا** (اسراء، ۲۹) و دستت را بخیلانه بسته مدار (که از انفاق در راه خدا باز مانی) و به طور کامل هم (در انفاق) دست و دل باز مباش (که چیزی برای معاش خودت باقی نماند) که در نهایت (نزد شایستگان) نکوهیده (و در زندگی خود) درمانده گردی!

گاهی خطای توجه به حدی می رسد که یک استاد فرهیخته، گروههای زیادی را تربیت می کند ولی فرصت لازم برای بودن با پسران و دخترانش را ندارد! یک خانم اهل دانش کلاسها مختلفی برگزار می کند اما شوهرش به خاطر نبود خانم و تنهایی، گرفتار دوستان مجازی و قلیان می شود!

کوتاهی های یک همسر یا پدر و مادر **بهانه و عذری برای خطای اطرافیان نیست** اما می تواند از عوامل زمینه ساز برای اشتباهاتی با اختیار کامل افراد شود!

۴. غفلت از پیگیری

گاهی ترکهایی در کنار کوزه دیده می شود؛ گاهی جمله هایی ناشی از نارضایتی یک همسر شنیده می شود؛ گاهی بوی سیگار از لباسهای یک فرزند به مشام می رسد؛ گاهی وقتگذرانی های بیش از حدی از یک شوهر در فضای مجازی دیده می شود؛ گاهی خلوتهای یک خانم با جاری اش مشکوک می شود ولی کوزه گر واکنشی نشان نمی دهد! ...

---

^۵- روشن است که منظور سختی قابل توجه است! نه اینکه مثلاً فرزند یک خیر دوست دارد سوار ماشین بسیار ویژه ای باشد ولی در سختی است و مجبور است ماشین بسیار گران و نیمه ویژه سوار شود!

این ترکها کوزه را خواهد شکست! امروز نه ولی شاید فردا! ...

یک پدر یا مادر، یک دوست یا یک همسر باید نسبت به آنچه پیش می آید پیگیر باشد! غفلت، عاقبت خوشی ندارد! گاهی اتفاقات و شکسته شدن های جدی را می شود با مراقبتهای پیشین و حتی بست زدنهای با تدبیر مدیریت نمود!

۵. دانایی بدون عمل!

گاهی ما به مطالب زیادی آگاهیم اما به هر دلیل در عمل به دانسته هایمان ضعیفیم. در توجه بر عمل نه باید آن گونه افراط نمود که ارزش دانش و معرفت خدشه دار شود و نه آنگونه غفلت داشت که تنها انبانی از دانش شویم! به عبارتی دیگر ریشه ی برخی کوزه های شکسته آن است که مراقبتهایی که به دیگران می آموزیم تا از کوزه هایشان محافظت کنند، در عمل خود رعایت نمی کنیم. چنان چه در روایت آمده است: عن أميرالمؤمنين عليه السلام: **إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تُكُونَ أَسْعَدَ النَّاسِ بِمَا عَلِمْتَ فَاعْمَلْ**.^۶ اگر دوست داری سعادتمندترین مردم باشی به آنچه می دانی عمل کن.^۷

^۶ - غررالحکم؛ حدیث ۳۷۱۹.

^۷ - به قلم سیدمحمد خردمند